

GRODANS SÅNG TILL MOLNET

Om det BLÅ
i Elsa Agéliis bilder från Indien
av
BJÖRN BERGLUND

Jag samtalar med henne och jag läser. I sin bok "Till Marocko" har hon skrivit: "Jag famlar efter en förståelse i vidare mening."

Denna "vidare mening" har ett hjärta, den pulserar. Att hon "famlar" följer naturligt av att det är här på jorden hon söker. Hennes tillit till människors eviga mänsklighet när de ges möjlighet utveckla den – deras tillsammans med varandra och naturen – är det som bär fram hennes konst. Den har ofta haft som motiv det som är svårast att förstå här i världen, orättvisorna och förtrycket, det strukturella övervåldet, ojämlik fördelning och kommersialisering, som försörjningar och förstör naturens tillgångar. Hennes grundton är solidarisk, det har den alltid varit. Naturen, den underbara allestädesnärvaron, villkoret för våra liv, hör så klart ihop med solidariteten.

Vi sitter hemma hos henne i Täcklebo i Bohuslän och hon säger, liksom i förbigående:

- Det kan behövas en värld för att en bild skall bli till.

Men hon rider inte på globaliseringsvågen, den som bryter och stänker sitt skum i New York, Shanghai och Berlin, där samtidskonsten ordnas in i storkapitalets ägda kulturs gallerier; och tavlor säljs för inte mindre än en miljon per styck, till de som tjänar mer än de förtjänar. Det finns ett avantgarde för stora bolags bonusar. Men det finns ett annat också, som bärs upp av den mänskliga medkänslan. Även den senare gruppens konstnärer satsar överallt i världen sin själ, men behåller den nära den ömtålighet där det inte går att spekulera. Deras konst är ett tusenårigt bekräftande avantgarde för vår innerliga strävan efter ett så gott liv som möjligt här på jorden. Där gestaltas undret att vi finns, att solen skiner, att det regnar, gräset växer, fåglarna sjunger, barn skrattar och leker, äter sig mätta – varken mer eller mindre. Det kan behövas en bild för att en värld skall bli synlig.

Den textila konststarten har alltid arbetat nära naturen, som kläderna är närmast vår nakna kropp. Som bildkonst har den som motiv även sitt material, som ofta är av olika slag i flera lager, insytt, applicerat, broderat, limmat, vilket inordnar och håller kvar det i tyget indränkta eller tryckta mer abstrakta måleriet. Så blir de textila bilderna adderande konstruktiva. Konstnären lägger till och bygger upp – raka motsatsen till minimalism och idékonst. Därför kommer den konststarten lättare till kroppen. Sinnlighet blir säkert inbyggd. Redan genom synen känner betraktaren av händernas arbete, det taktila. Fibrerna från markerna, bomull och lin, växer liksom vidare i verket och så möter konstnären och mottagaren där sin natur – i naturen. Elsa Agéliis sätt att brodera är som ett regnväder drar förbi. Är det därför hon söker sig till ökenområden?

Om jag minns rätt har hon länge arbetat med vattnet som motiv. Grodan är hennes djur. För tjugofem år sedan gjorde hon i applikation och broderi "Grodans födelse". Sedan kom "Grodan och ljuset". Till kommunhusets i Tanumshede plenisal har hon gjort en stor utsmyckning. Den heter "Tanum i nuet och evigheten" och har en bifogad undertitel, inbroderad tillsammans med en liten groda: "Fråga grodan först". Detta lilla trevliga djur i ett hörn av Elsas stora bild har av fullmäktige kommit att ges ett slags förvaltningsansvar. Församlingen uppmanas av ordföranden att "fråga grodan först". Sedan går man till omröstning. I projektet från indiska Rajasthan finns också en groda. Vad gör en groda i öknen?

Bilden heter "Grodans sång till molnet". När monsunregnen kommer, som de inte gör varje år, sjunger barnen sånger för de rikedomsgivande, efterlängtade molnen. Nederbörden fyller brunnarna och man

bygger sina förberedda, tillfälliga dammar och kanaler för att så länge som möjligt hålla flödet igång. Regnen är den första skörden som alla följande skördar är beroende av. Såvida nu inte, vill säga, den "fria" marknadens World Trade Organization, (WTO), i maskopi med Världsbanken, kommit på att ge människorna något mera "utvecklande" storskaligt riskprojekt i stället för deras småskaliga, mångfaldiga, lokala, samfälliga försörjning; som inte är så överdådig kanske, men som alltid haft framtiden för sig. Den verkligheten skulle kunna byggas på och förbättras i stället för att, som pågår, bytas mot undergångens. Med goda skäl har, i Rajasthans ökenbyar liksom på många andra håll i söder och öster WTO döpts om till "World Terrorist Organization", berättar den alternativa nobelpristagaren Vandana Shiva i sin genomlysande bok "Krig om vattnet. Plundring och profit."

När jag står inför några av Elsas bilder från Indien, på en utställning i Tanumshede, vet jag först varken in eller ut. "Bilder kring vatten och öken" liknar inte mina föreställningar. Jag ställs direkt inför en motsättning. Det börjar med andra ord bra. Konst är att överraska med självklarhet. Grunden för livet i öken är givetvis öken, ett landområde med extremt torrt klimat. För att kunna leva där måste man ha tillgång till vatten, därför att livsmedlen, liksom människorna själva, till största delen består av vatten. I områden där det råder kronisk brist på regn blir regnet det sköna. Välsignade droppar blöter håret, smeker kinderna och människorna ordnar till fest. Elsa målar så lysande vackert "Monsunens vattenströmmar" att jag förstår att den bilden föreställer glädje – över livets fria, givande tillgångar till vatten.

Regn har ingen färg. Men för människorna i Rajasthans ökenbyar har det lyckans färg, som kan vara vilken färg som helst och alltid är enastående. Ingenting kan vara vackrare än naturens fria gåvor, eftersom människan också – kärleken, vårt liv – är naturens fria gåva. I Elsas "Bilder kring vatten och öken" lyser innehållet klart blått. Men så ser det väl inte ut där borta? Nej, landskapet är ljusst rosabrunt och husen har samma matta ton åt terra di Siena. Men människorna på Elsas bilder lyser ultramarina. De är helt och hållet tecken, varenda en, för lyckan att det har regnat. Här hemma hos oss är människans samband med naturen inte lika uppenbart. Vi kamouflerar det. Vi gömmer det i vårt inre, vilket har lett till att vi fått för oss att vi är något annat än naturen. Så har vi velat bygga vår värld, våra samhällen, vår lycka utanför, vid sidan av. Naturen har kommit att bli endast råvara åt denna enda arts egenartade utveckling, njutning och exploatering. Men vad betyder då i Elsas bilder från Indien det klart lysande blå? Jag plockar ut några spridda svar på den frågan ur ett samtal:

- Det ligger utanför det jag har sett.
- Det är en upphävning.
- Jag känner mig hel.

Hon målar till och med dromedarer blå. Och i den lilla bilden "Grodans sång till molnet" är grodan blå, molnet blått och bakgrunden en blå abstraktion. Att hon använder det ovanliga uttrycket "upphävning" som förklaring till sina bilders starka blå klarhet – om jag hörde rätt – förbryllar mig tills sig ser, eller inser, att deras klarhet är klar som i uttrycken "så klart" och "självklart". Då tror jag mig också förstå vad hon menar när hon, i det sammanhanget, säger att hon "känner sig hel". Monsunen förKLARar ju allt för de människor som lever av dess regn. Konstnären gestaltar, som lysande blått, deras bästa villkor. Så som den som sjunger "häver upp" sin röst.

Här handlar det alltså inte om vanlig expressionism. Den etablerade konstriktning som gavs det namnet hade en annorlunda ideologi. Sålunda bytte "Der Blaue Reiter"- rörelsen ut den yttre naturen mot människans inre känslotryck, som om våra sinnen och tankar var något annat. Att syntetisera naturen var det drömda "målet" för det mesta av modernismen. Men vattnet är inte något annat. Det är vår avgörande livssubstans. Varje människa består av vatten, absolut. Tankars och känslors uttryck bekräftar, om man tänker efter, det naturliga sambandet och beroendet, oavsett vad vi vill, vet eller tror. Det blå i Elsas indiska bilder är realism, helt enkelt – ekologisk realism. Det är hennes avbildning av den verkliga, rituella och mytiska allmänna vattenkultur som under tusen år utvecklats till bästa möjliga långsiktiga uthållighet för de

många små byarnas samfälligheter i en svårodlad trakt.

Den kulturen är nu hotad att utkonkurreras och sönderslitas – den också – av den destruktiva, globalistiska "utvecklingens" politik, som inte tar hänsyn till naturen och människorna. Bland annat våra "asienfonder" driver på den dödsmärkta tillväxtökningen på fattiga människors bekostnad, när alltså vi tar vattnet ifrån deras utvecklingsmässigt föredömliga småskaliga väl etablerade odlingar för att i stället finansiera högavkastande vattenkrävande GMO - grödor, som kräver industriella storskaliga oljeberoende metoder; vilket inte i längden lämpar sig för några jordar, allra minst i torra områden.

Elsa Agéliis blå broderi-måleri uttrycker människornas glädje och tro på det bästa. Så vill jag tolka hennes blå. Det är en lycklig färg. Den är inte kalkylerad, inte spekulerad. Glädjen bär för att regnet bär, som människorna hittills kunnat lita på det och byggt sin existens så långt det varit möjligt på naturens villkor, med en teknik som nära följer dessa. I Indien har vattnet varit lika heligt som det gudomligas gåvor. Men nu försöker världsmarknaden privatisera till och med regnet, så att det när det fallit ner skall ge en ytterligare ökad tillväxt åt den omänskligt eskalerande ekonomin. WTO ger åt stora odlingar resurser att borra allt djupare brunnar och så sjunker grundvattnet. Det kommer då utom räckhåll för alla de otaliga små, lokala brunnarna som inte når ner. Utan vatten tvingas människorna in till slummen i städerna, i vars välbärgade kvarter de lever gott som billigt köpt bort dem från deras jordar. Samtidigt breder torkan ut sig alltmer för varje år som följd av den globala klimatkris som samma orättfärdiga stormarknads krafter jobbar intensivt för att ytterligare förvärra.

Björn Berglund är författare.

Han har skrivit "Mamma i skogen", "Kottar", "Göktytan flyger",

"Ögat i blomman", "Hallonmänniskan", med flera böcker, som genom åren har varit till stor inspiration för mig. Finns på biblioteket.